

PAST

The extension of liberalism and the globalization of capitalism are not only the symptoms of a new planetary configuration the completion of a totalizing process begun with the modern project of emancipating private life in the juridical-procedural framework of the vacating state sovereignty. Their present junction within a diffuse articulation of power constitutes the very medium for the production of human relations; while the way we currently represent it mediates between capacities of decision and action. By modeling the context and translating it into *in-progress* scenarios for an anonymous „direction“ of global „extras“, played out on the stage of history, corporate economy produces a new form of exercising sovereignty and life administration, extended at the level of the immanent formatting of subjectivity.

According to Shell International scenario guru Pierre Wack, scenarios are narratives that imagine and describe possible futures. The exercise is intended to help corporations and governments identify opportunities for competitive advantage: what actions or strategies today can maximize profit *in any imaginable future*. In addition, scenario narratives are intended to help today's powerful actors to identify "the future that is worth building". The 1992 narratives describe different visions for the year 2020. The big question asked by the visionaries in the exercise is: how will the world respond to liberalization? It is the last time in the history of future scenarios that two possible, opposite outcomes are imagined. All subsequent Shell scenarios operate under the collective premise entitled TINA There is no Alternative to liberalization, a vision often expressed by neo-liberal revolutionary Margaret Thatcher in the early 80's. Read as a single discursive *corpus*, „Global Scenarios 1992-2020“ expose the narration of complete world domination, of the expansion of the corporate administration of the world on the level of an atemporal and immutable stasis. Thus, the two „fictional worlds“ announce the emergence of a recent metanarrative: the process of „eternalizing the present“ by controlling the future, rethinking subjectivity in the name of global planning. It thus signals the complete instrumentalization of life, the reduction of existence to the calculus of its efficient administration, the internalization of control exercised upon the social body regarded as a site of immanence for the multiple territorializing actions of power.

PAST FUTURES is a collaborative project which develops a critical interrogation of the possibilities for positioning ourselves relative to the matrix of economic and political conditions defining us as social subjects. What began as a proposal for an artistic intervention, inserting a scenario as a „ready-made“ textual object in the context of a discussion on the notion of bare life, evolved into a collaboration which proposes a disjunctive manner of (artistically/discursively) practicing historical reading. Where we look, through what medium and from where determine a series of disappearances, obfuscations and camouflages, displacements of perspectives opened towards the possibilities for shaping our futures, as they

appear today regarded from the perspective of the past, dissolving the concatenation of temporal regime within the present stasis which conditions the unidirectional perception of reality.

Articulated in the form of a critical „textual installation“ consisting in graphic and textual interpretation of the ready-made Shell scenario „Global Scenarios: 1992-2020“, the project formally assumes the conditions of discursive production specific to the illusive modern separation between the economical, cultural, social and political. Inserted as a *web* resource operating as terminal of a network connecting the political macro-economical actors and singular individuals, the scenario in question is thus situated in the interstice of the stratified relations of knowledge and action constituting the public sphere, generating and problematizing the context of its own reception. The graphic interpretation of the original Shell diagram intends to produce a „subjective“ counter-look upon the discursive practices of economical objectivation of human relations, while the invitation to simultaneously follow the textual commentary and the hyper-textually exposed scenario comments upon the complementarity between the media of distributing/concealing information. The actual absence of the scenario comments upon the relation between *copyright/shareware*, subsequently, between *ready-made*, production and recycling information, specific to the neo-liberal cultural economy.

Proposing the production of critical interpellation through the practice of historical reading as an alternative vehicle of subjectivation, and conceiving intervention as a civic action, the project functions as a platform for information and analysis, offering the reader access to information of public interest while suggesting at the same time possible means for individual documentation and collective debate. The artistic/critical gesture intends to contribute to the construction of a mobile interface between the administration of the informational network at the level of global economic and political actors and the control of its distribution in the public space. In turn, its activation by the reader opens up a field of critical mediation between the political space of art and the artistic space of the political.

Rozalinda BORGILĂ and Cristian NAE

FUTURES

Rozalinda Borcila is a Romanian artist living and working in the United States; she is currently Associate Professor of Sculpture and Performance at the University of South Florida in Tampa. Her work includes video, installation and performative explorations of the ways in which power is experienced and internalized in daily life. She also works in a number of collaborative and social practices, concerned with developing collective capacities for sustaining critical imagination and action, including **BLW** (a video performance collective which produces re-enactments of moments in the history of radical media in the US), **6 Plus** (a women's collective engaged in a series of projects in the Occupied Territories of Palestine); **common_places** and **the Center for Getting Ugly** (platforms for developing creative dissent through collaboration). Lately, she has been investigating Shell International's scenario-building practices in the context of a larger project on pre-enactment.

Cristian Nae is an art critic and independent curator, living and working in Romania. Presently, he is a Ph.D. candidate in *Aesthetics* and he conducts tutorials in aesthetics at "George Enescu" University of Arts, Iasi. His broader field of interest comprises critical theories of art, postmodern aesthetics and hermeneutics of visual art.

PAST FUTURES

Extinderea liberalismului și globalizarea capitalismului nu sunt doar simptomele unei noi configurații planetare - împlinirea unui proces totalizator început odată cu proiectul modern al emancipării vieții private în cadrele juridico-procedurale ale retragerii suveranității etatiste. Conjugarea lor actuală într-o articulație difuză a puterii construiește însuși contextul desfășurării relațiilor interumane, iar modul în care îl reprezentăm în prezent mediază între capacitatea de decizie și cea de acțiune la nivelul individului. Prin modelarea contextului și traducerea sa în scenarii *in-progress* destinate unei „regii” anonime a figuranților globali pe platoul istoriei, economia corporatistă produce o nouă formă de exercitare a suveranității și de administrare a vieții, extinsă la nivelul formatării imanente a subiectivității. Conform guru-lui scenariilor dezvoltate de Shell International Pierre Wack, scenariile sunt narațiuni care imaginează și descriu viitoruri posibile. Exercițiul intenționează să ajute corporațiile și guvernele să identifice oportunități pentru obținerea de „beneficii competitive” - ce acțiuni sau strategii pot maximiza astăzi profitul *în orice viitor imaginabil*. În plus, narațiunile scenariilor își propun să ajute actorii reprezentativi de astăzi să identifice „viitorul care merită creat”. Istorisirile din 1992 descriu viziuni diferite pentru anul 2020. Principala întrebare ridicată de „vizionari” în cadrul acestui exercițiu este: cum va răspunde lumea liberalizării? Este pentru ultima dată în istoria scenariilor viitoare când sunt imaginate două rezultate posibile și opuse. Toate scenariile „Shell” ce vor urma operează sub o premisă colectivă intitulată TINA *There is no Alternative to liberalization* (“Nu există nici o alternativă la liberalizare”), o viziune adesea exprimată de revoluționarul neo-liberal Margaret Thatcher la începutul anilor '80. Lecturate ca un singur *corpus* discursiv, „Global Scenarios 1992-2020” deconspiră narațiunea dominației planetare fără rest, a expansiunii administrării corporatiste a lumii la nivelul unei staze atemporale și imuabile. Astfel, cele două „lumi ficționale” anunță constituirea unei recente metanarațiuni: procesul „eternizării prezentului” prin maniabilitatea viitorului, regândind subiectivitatea în numele planificării globale. Ele semnalizează așadar instrumentalizarea deplină a vieții, reducerea existenței la calculul administrării sale eficiente, internalizarea controlului asupra corpului social privit ca un plan de imanență al multiplexelor acțiuni teritorializante ale puterii. PAST FUTURES constituie un proiect colaborativ ce dezvoltă o interogație critică asupra modului de a ne raporta la ansamblul condițiilor economice și politice în care ne definim ca subiecți sociali. Ceea ce a început prin propunerea unei intervenții artistice, inserând un scenariu ca obiect textual *“ready-made”* în contextul unei discuții asupra noțiunii de viață nudă, a evoluat într-o colaboare care propune o modalitate disjunctivă de a practica (artistic/discursiv) lectura istorică. Unde privim, prin ce mediu și de unde determină o serie de dispariții, ofuscări și camuflări ale faptelor reale, de deplasări ale perspectivelor deschise asupra posibilităților de a ne modifica viitorul, așa cum ne apar astăzi privite din trecut, dizolvând concatenarea regimurilor temporale sub staza prezentului ce condiționează perceperea unidirecțională a realității. Articulat sub forma unei „instalații textuale” critice constând din interpretarea grafică și textuală a scenariului *ready-made* Shell „Global Scenarios: 1992-2020”, proiectul își asumă condițiile producerii discursive specifice iluzoriei separări moderne între sferele economice, culturale, sociale și politice.

Inserat sub forma unei resurse *web* ce operează ca terminal al unei rețele conectând actorii politici macro-economici și indivizii singolari, scenariul propus interogației se situează astfel în interstițiul relațiilor stratificate de cunoaștere și acțiune care constituie spațiul public, generându-și și problematizându-și contextul propriei receptări. Intepretarea vizuală a graficului propus de Shell intenționează să producă o contra-privire „subiectivă” asupra practicilor discursive de obiectivizare economică a raporturilor interumane, iar invitația de a urmări simultan comentariul textual și scenariul oferit hipertextual comentează relația de complementaritate dintre mediile de distribuție/ocultare a informației. Absența efectivă a scenariului comentează raportul dintre *copyright/shareware*, iar în subsidiar, dintre *ready-made*, producție și reciclare a informației, specific economiei culturale neo-liberale.

Asumând ca modalitate alternativă de subiectivizare procesul de interpelare critică prin intermediul practicării lecturii istorice și concepând intervenția artistică ca pe un act civic, proiectul funcționează în maniera unei platforme de informare și analiză, ce oferă lectorului accesul la o informație de interes public, furnizându-i deopotrivă resursele documentării individuale și dezbaterii colective. Gestul artistic/critic își propune să contribuie la construirea unei interfețe mobile între administrarea rețelei de informare la nivelul actorilor politici și economici globali și controlarea distribuției sale în spațiul public. Iar activarea acesteia de către cititor deschide la rândul său un câmp de mediere critică între spațiul politic al artei și spațiul artistic al politicului.

Rozalinda BORCILĂ și Cristian NAE

Rozalinda Borcila este un artist român care trăiește și lucrează în Statele Unite; în prezent, este Profesor Asociat de Sculptură și *Performance* la University of South Florida în Tampa. Opera sa include video, instalație și explorări performative ale felului în care puterea este trăită și internalizată în viața cotidiană. De asemenea, este angajată în diverse practici colaborative și sociale, preocupate de dezvoltarea capacităților colective de a susține imaginația critică și acțiunea, incluzând **BLW** (un grup de video *performance* care produce re-înscenări ale momentelor din istoria mediilor radicale în Statele Unite), **6 Plus** (un grup de femei implicat într-o serie de proiecte în Teritoriile Ocupate din Palestina); **common_places** and **the Center for Getting Ugly** (platforme pentru dezvoltarea divergenței creative de opinii prin colaborare). În ultima vreme, a investigat practicile de creare de scenarii ale corporației Shell International în contextul unui proiect mai larg asupra pre-înscenării.

Cristian Nae este critic de artă și curator independent, trăiește și lucrează în România. În prezent, este doctorand în *Estetic* și asistent în același domeniu la Universitatea de Arte “George Enescu” din Iași. Domeniul său de interes larg cuprinde teorii critice ale artei, estetică postmodernă și hermeneutica artelor vizuale.

[www.shell.com/static/aboutshell-en/downloads/our_strategy /shell_global_scenarios/global_scenarios_1992_2020.pdf](http://www.shell.com/static/aboutshell-en/downloads/our_strategy/shell_global_scenarios/global_scenarios_1992_2020.pdf)

Extreme Subjectification. The Engineering of the Future and the Instrumentalization of Life.

[1] Michael Hardt, Antonio Negri, *Empire*, Harvard University Press, Cambridge Massachusetts, London England, 2000, p.xi.

[2] *Ibidem*, p.xii

[3] The collocation belongs to Rozalinda Borcila and has been suggested in a private conversation with the artist.

[4] Michael Hardt, Antonio Negri, *op.cit.*, p.xiii.

[5] *Ibidem*, p.24

[6] *Ibidem*, p.xv.

“Empire”: a New Name for an Old Politics

Empire is neither the new name of total colonization (since it is lacking the subject), nor the geo-political system of a recent resurrection of centralized power (since it acts rhizomatically, placing its center at the crossroad of any junction of social practices capable of extending its borders). Ubiquitous, diffusely but permanently bounding the spaces of freedom, its name designates, rather, the image of sovereignty redefined at the level of the processes of subjectification and of subjectivity production.

For Hardt and Negri, this form of socio-political organization is, in fact, “a global order, a new logic and structure of rule-in short, a new form of sovereignty”, while *Empire* “is the political subject that effectively regulates these global exchanges, the sovereign power that governs the world”¹. Through a mobile apparatus of control, the exercise of sovereignty discards, within this model, the territorial logic of the political: “in contrast to imperialism, Empire establishes no territorial center of power and does not rely on fixed boundaries or barriers. It is a decentered and deterritorializing apparatus of rule that progressively incorporates the entire global realm within its open, expanding frontiers”². Its logic is trans-historical: totalizing, it suspends history itself, conscripting any alternative within its configuration and leading, thus, to a process of “eternalizing the present”³.

As a socio-economic control organism, redefining the sovereignty of the national political subject through its super and infra-national reconstruction, Empire incorporates in the political administration of life the networks of economical exchanges governing the structure of our current existence. What constitutes the core of social practices within the planetary organization described by Empire is the conversion of symbolic capital into *subjectivity production*: “biopolitical production, the production of social life itself”⁴. Carrying further the foucauldian biopolitical analysis, which defines the concept of biopower as “the situation in which what is directly at stake in power is the production and reproduction of life itself”⁵, Hardt and Negri propose a generalization of the control strategies that are found, according to Foucault, outside the forms of institutionalization specific to disciplinary societies, acting directly upon human subjects, thought and bodies. By engaging singular administrative formations, configuring multiple practices of governmentality which act simultaneously, imperialism defines domination not only at the level of the exclusionary and integrative power over individuals or of the control of the relations between them, but of the power of deciding upon *life* – a new subject, collective and impersonal, ontologically prior to the notion of “masses”, as well as to the political, ethnic or religious identities defining collectivities: “Empire not only manages a territory and a population but also creates the very world it inhabits. It not only regulates human interactions but also seeks directly to rule over human nature. The object of its rule is social life in its entirety, and thus Empire presents the paradigmatic form of biopower”⁶.

As a strategy of life-governance, biopolitics presupposes and produces biopower. In the genealogy Foucault performs on modern institutions and practices of administrating population, political economy refers to those power devices which enable the organization of forces operating within and upon the social body; the relations between these forces constitutes the dynamic which structures the power relations (command and obey) specific to the life of this body. Biopolitics is the coordination of these forces in a field of exchanges ranging from the coordination of natural resources to the “arrangement of cities and streets, living conditions, number of inhabitants, longevity, health and working capacity”⁷. Following this paradigm, the economical organization of biopolitics can no longer be a contiguous phenomenon generated by the globalization of capitalism, but its major effect: “the great industrial and financial powers thus produce not only commodities, but also subjectivities: (...) needs, social relations, bodies and minds”⁸.

How to explain the emergence of this politico-economical **form** of subjectivity, generated by its junction with the economical – due to the capacity of being produced – and the political – by being defined at the level of governing exchanges within the network of productive practices – ? What has changed in the representation of the subject, for subjectivity itself, rather than the domination of territories and the accumulation of goods and services, to become the object of planetary governmentality? How to understand its radical forms – those where not only singular identity, but *life itself is entirely produced*?

Engineering Subjectivity

The subject is the modern name of the human being. Its definition as the agency of *free will* in the frame of a teleological project is the figure through which subjectivity emerges in Western philosophy, locating, in the modern age, the concept of freedom within the control of a governing instance. Responsible for the rational determination of mankind, this instance functions both as an agent and as a form by means of which one could frame, understand and dominate human existence outside the purely biological regime. Defining the subject as self-reflexivity, modernity creates the notion of Subject as a substantialization of human being, conceived in close connection to the concept of property. Even the manners of reclaiming subjectivity are conceived by this thinking as *appropriation*, the subject always being defined using the logic of geo-spatial sovereignty.

Deconstructing this supposition of the authority of the individual over his or her own life led to the deconstruction of the fixed notion of subject as interiority opposed to the social exteriority, within a within a process-based perspective on its constitution. With the assumption of temporality as a substantive ontological structure, it becomes “project”⁹, the dynamics of alterity favoring intersubjective existence. Consequently, according to this logic, subjectivity can be understood as the temporary effect of subjectivation, as the process of aggregating the assembly of practices and techniques used in producing the self¹⁰. In foucauldian thinking, these practices can be used by the individual or by the institutions and social productive relations, encompassing at the same time the own body, the individual existence as a social and political agent, its representations as humanity, and the biological level of the species. It crosses the private/public duality, leading to the thesis of the production of subjectivity in the network of human relations and social practices which specify the spheres of autonomy, regulate exchanges and constitute themselves in institutions – organized ways of using norms and of (instituting) establishing procedures through which social subjects are defined. In addition, according to deleuzian thinking, the interaction of the fields in which human actions are exercised is constituted in “knots of subjectivation”¹¹, qualitatively marked through existential intensities, decomposing the subject in multiple “gears” within the constant movements of territorialization spatially describing the configuration of subjectivity. From the alienation of human relations in their spectacular condition, through the technologization of communication and the aesthetization of private life, which signal the alienation of the subject in

[7] Michel Foucault, *La politique de la santé au XVIIIe siècle*, in *Dits et Ecrits*, III, Gallimard, Paris, 1994

[8] Michael Hardt, Antonio Negri, p.32

[9] I am mainly thinking about the perspective upon subjectivity opened up by Martin Heidegger in conceiving human existence as *Dasein*. Within such thinking, not only that the transcendental subjectivity, on principle sharing universal and eternal conditions like the kantian one, is always outrun by the fact of „being-thrown” in a „world”, but the present itself is created from the stasis of the future.

[10] cf. Michel Foucault, „La production du soi”, in *Dits et Ecrits*, vol. IV, 1980-1988, Gallimard, Paris, 1994

[11] See Gilles Deleuze-Felix Guattari, *Mille Plateaux*, Editions du Minuit, Paris, 1980

[12] Giorgio Agamben, *Homo Sacer: viața nudă și puterea suverană*, Editura IDEA Design and Print, Cluj, 2005

consumerist society, to the directed production of behavior and attitudes, and the modification of subjectivity itself into "merchandise", the idea of the *production of subjectivity* shapes the exchanges constituting the process of subjectivation according to the image of differentiation rather than identification.

From now on, personal option or free choice define the ownership of the self as much as the other forms of socio-political appropriation applied to the body, human relations, the organization of private life. Lacking a fixed centre and reduced to a mobile configuration of stasis, the contemporary subject claims into property merely aspects of local resistance to the huge machinery of global modernity. The image of productive reactivity becomes, in this context, essential for defining subjectivity. The notion of *option* itself cannot be understood as the *choice* among pre-established offers, but as inventing them. Production is opposed a counter-production, and the production of subjectivity confronts an affirmative process of subjectivation. In turn, the socio-political project of modernity tends mechanically to re-territorialize the field of counter-systemic practices, deviant mobile organizations and counter-productive practices, permanently multiplying and modifying the level of social action in new systemic organizations – engrafting for instance economical action upon the political one, or public action upon the moral one.

Extreme Subjectivity

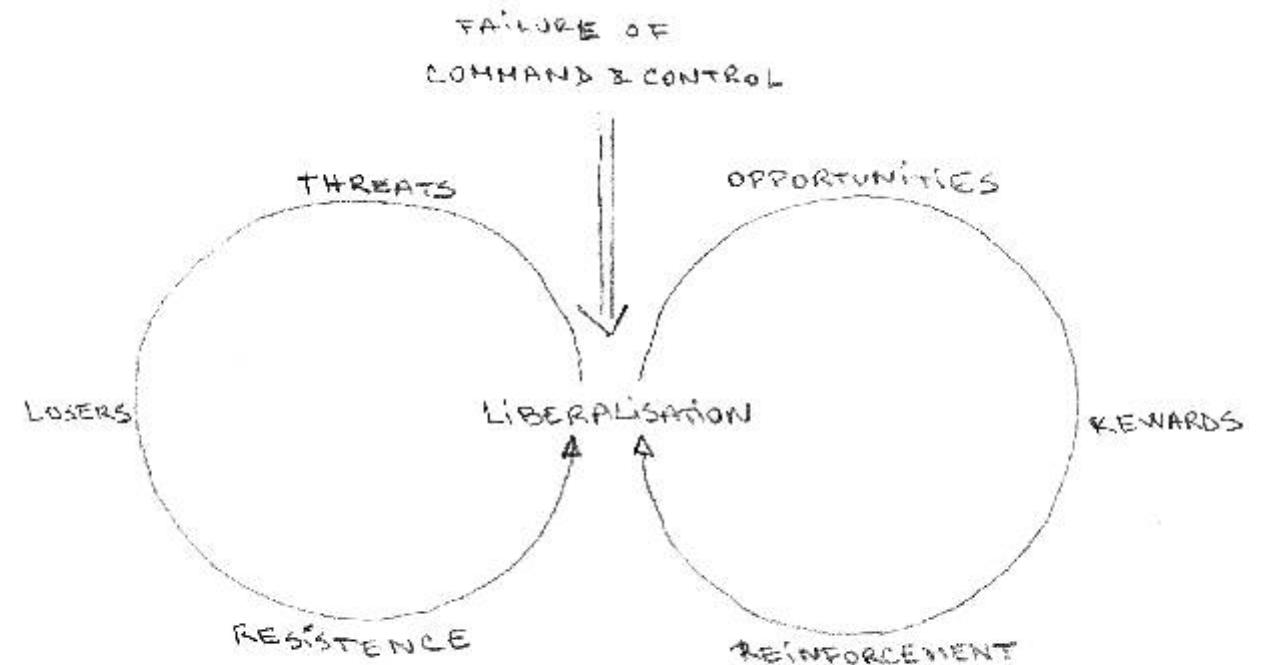
By coupling the political with sovereignty, the way to the production of an extreme form of subjectivity is opened. It is, first and foremost, that subjectivity found outside the pre-defined politico-judicial processes, of economical exchanges regulated by the existent social machine. It is also the subjectivity reactively constituted by the groups placed, mostly by decree, outside the system – any political system, facing the state of a permanent interstice between the purely biological and the social existence, the precariousness of the exclusive ontological condition they share.

However, extreme also is the subjectivity of the individuals reduced to the abstract dimension of numbers, those found in the security areas or camps where sovereignty is exercised directly upon life, those whose biological existence is controlled, directed and, eventually, produced as part of a plan or of an economico-political project.

Reduced to "bare life", *homo sacer* is for Agamben¹² the exemplary figure of the first type of subjectivity, of subjectivity in "state of exception", upon which power acts immediately and outside the common juridical norms. "Bare life" is thus life outside its juridico-political definition, upon which ultimate violence can be exercised in conditions of impunity, since power arrogates the right of defining life itself and legislating the right to life. Its recent resurgence in the frame of the war against terrorism, of the violence exercised on populations in interstitial zones in the name of the "civilizing" power, is a reminder of the antique form of extreme subjectivity.

There is one aspect of this extreme thinking of subjectivity tacitly traversing the present economical and political production of subjectivity, aiming at the complete domination on the life of individual and economically sustaining the political action of defining "exception". What it has in common with the above-mentioned type of subjectivity is the *instrumentalization of life*: its reduction to the strategic calculus that anticipates even the costs of its production or maintenance. In its economical form, it presents itself as total domination through the economical manipulation of the organization of collectivities on behalf of globalization. And its political form of manifestation presupposes the ideology of the "best possible organization", its expression and proposition as inevitable and the argumentation for this belief by incorporating its possible critics within its own legitimizing speech. The *control of subjectivation* and the *generation of subjectification* – the definition of individuals or collective subjects that *can become* political subjects – thus become the figures of a single process of global technology of subjectivity.

The constitution of these "strategic researches" involves a model of relation to world and time, as well as a specific cognitive practice, which calls to

After Shell International: "Global Scenarios 1992-2020"

Liberalisation: Two Responses from *Global Scenarios, 1992-2020*; Shell International

[13] Martin Heidegger, "What Is Metaphysics?", in Walter Kaufmann, *Existentialism From Dostoevsky to Sartre*, A Meridian Book, New Meridian Library, 1975

[14] *Idem*, *Timpul imaginii lumii*, Editura Paideia, Bucuresti, 1998

[15] „The Shell Global Scenarios to 2025”, <http://www.shell.com/static/royal-en/downloads/scenarios>

[16] Ian Wylie, „There Is No Alternative to ...”, *Fast Company*, issue 60, June 2002, p. 106, <http://www.fastcompany.com/online/60/tina.html>

[17] Gilberto C. Gallopín, „Branching Futures and Energy Projections”, *Renewable Energy for Development*, Stockholm Environment Institute, December 1997, Vol. 10, No. 3, <http://www.sei.se/red/red9712d.html>

mind the heideggerian idea of “planetary calculability”, of the thinking that reduces even existence to the cruel sum of numbers and efficiency, thus leading to the absence of any preoccupation of human being for its own existence outside its possibility of rational domination¹³. The modern origin of this thinking of the technological as project of world domination lies, according to the heideggerian reading, in the symptomatic cartesian generalization of world representation as an epistemic model¹⁴. Reductive and reifying, governed by the criterion of truth as certitude and by the obsession of presence, this thinking changes the object of any representation into an opposed element (*ob-jectum*), separated from the medium of its existence – alien, inert and able to be manipulated. Similarly, by thinking the social body as an object, distinct from the acts exercised upon it with a view of a homogenous organization of life, but capable of response and decision, present-day biopolitical projects do not only foresee the political organization of global territories, but also tend, at times, to reduce the range of the unpredictable in individual existence, strategically constructing the very context in which the future can become a present object.

The objectualization of life and the objectualization of the future are thus parts of the same computing process, figures of the pure ontological virtuality, where any economy of alterity is actually impossible, any gift is pre-established, any excess, controlled. In this conception of the world, the borderline between the future and the present leaves no room for the *event*, for being as free offer, for human existence in the horizon of surprise: it effectively reduces future to present in the name of its *manageability*.

The Technology of the Future: Global Scenarios

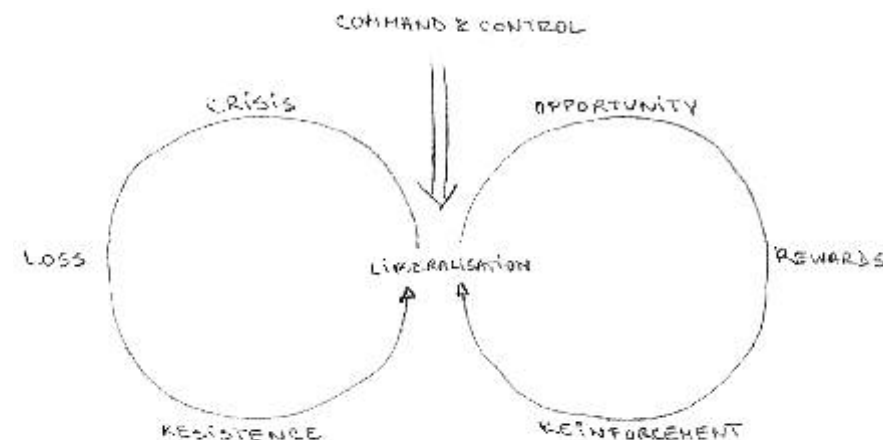
The scenarios of “alternative worlds” to be found in present-day strategic studies presuppose such a form of economical and political technology of the self, by means of the redistribution of global actions and reactions within the changes delineating national politics. It is not the construction of utopias which is at stake, placed under the modality of the possible, which would represent the world as a maquette, but the exposing of a form of *virtual modeling of the real*, where the economical and the political determine a single type of power – of the rationality inherent to the global economical processes, multiple and devoid of center. Unlike the distortion of the present by rewriting the past, or the utopian representation of the future, these scenarios question the capacity of the subject to construct his/her own self, acting upon the production of the future.

More than 30 years ago, Shell initiated the program *Global Scenarios*, which meant, according to their own declarations, to “revise and improve the strategy of the corporation”¹⁵ by analyzing the economical and social context for the activities of the corporation. The identification of the major exchanges in the future is the central point of the predictive activity of the scenarios, based not only on the mere inductive extrapolation from the past, but on a probability calculus, which presupposes the analysis of the configuration of forces in the present and, through this, the dislocation of its already constituted teleological representations. Accordingly, this calculus includes a form of pre-determination of the decisions taken in the planetary political economy, by their ideal limitation within the divergent, but controllable, action of social and economical forces. Efficiency is the dominant criterion of socio-political action for these scenarios, concerning the accommodation to the global economical changes anticipated, entailing the construction of *strategies for controlling the future*, reduced to the dimension of complete calculability. „The true role of strategy was to describe a future worth creating – and then to reap the competitive advantages of preparing for it and making it happen”¹⁶.

The creation of geo-political scenarios is widely spread in current strategic studies. Unlike the scenarios developed by other organizations, such as the „Global Scenarios Group” from the *Stockholm Environment Institute*¹⁷, the strategic actions of the Shell scenarios imply not so much a calculus of the future socio-economical configurations, starting from the possibilities of exploiting planetary resources, but rather a pattern for the distribution of the means of exploiting energy resulting from the political forms of global organization,

through their democratic and neo-liberal restructuring. Therefore, they differ from the most alarming scenarios of the above-mentioned institute, *Barbarisation and Breakdown*, which accommodate at the same time alternative self-regulating ways of response – based on environmental cooperation – to these potential global anarchical configurations, resulting from the delegitimation of the governmental policies, regional fragmentation and social disarray, due to the acceleration of inequities in distributing and accumulating goods and resources¹⁸.

The completion of modernity in the efigy of neo-liberal economy is the predictive core of the totalizing scenario TINA (“There Is No Alternative”), expressing the total trust of the company during the 90’s in the globalization of liberalism, compounding in 1995 two possible scenarios, *Just Do It* and *Da Wo*, which develop the putative capacities of global economic response to the implacable march of Globalization, Liberalization and Technology. “There is no Alternative” means „There is no alternative to these forces”¹⁹. The first conceives success for those who would rapidly take advantage of opportunities in a hyper-competitive world valuing individual creativity. The second exploits the opposite dimension of holism, the communion of individuals and their participative action in favour of the whole, of planetary welfare, constituting the main prerequisite values for the success of the corporations.

The liberal condition: a new metanarrative?

The economical and political figure of this technological thinking is to be found as the couple *New Frontiers-Barricades*, two of the global scenarios initiated by Shell in 1992, shortly after the fall of the communist block in eastern Europe, predicting two possible reactions to the socio-political context of the extension of the liberalization process. Although prior to the implacable development of TINA towards the expansion of liberal frontiers conceived in the 1995-1998 scenarios, and, seemingly dualist, the two scenarios already prescribe the totalizing scenario of the complete world liberalization, identified as the moment of “global liberal revolution”²⁰, of the complete elimination of any alternative in the political construction of the global future, incorporating in its discourse, and therefore annihilating its own critique, the simulacra of its own resistance. Hereby, they become paradigmatic for the emergence of a uchronic and atopic ideology, where the development of the present political condition becomes the only choice for the future.

To re-use the term employed by Lyotard for the legitimizing myths of the Enlightenment modernity, the two scenarios join in a recent “metanarrative”²¹ of the progress of the political technology. Their peculiarity stems from the proposition of antagonic representations upon the future, divided, on the one hand, into an

[18] *Ibidem*

[19] *Ibidem*

[20] Shell Global Scenarios, 1992-2020, www.shell.com/static/aboutshell-en/downloads/our_strategy/shell_global_scenarios/global_scenarios_1992_2020.pdf

[21] Cf. Jean- François Lyotard, *Condiția Postmodernă. Raport asupra cunoașterii*, Editura IDEA Design and Print, Cluj, 2003

Variation #1

[22] Shell Global Scenarios, 1992-2020, www.shell.com/static/aboutshell-en/downloads/our_strategy/shell_global_scenarios/global_scenarios_1992_2020.pdf

[23] *Ibidem*

[24] *Ibidem*

[25] v. Ash Narain Roy, "Arab World. Prospects of Democracy", in *Asian Affairs*, http://www.assianaffairs.com/june2003/viewpoint_arab_world.htm

[26] Shell Global Scenarios, 1992-2020, www.shell.com/static/aboutshell-en/downloads/our_strategy/shell_global_scenarios/global_scenarios_1992_2020.pdf

unbounded neo-liberalism, entailing a self-regulation of the global political relations through the opening of new markets and an accelerated development of yet "under-developed" countries – submitted to technological improvement and consumption – and, on the other hand, into a resistance within the boundaries of national sovereignty to the process of globally extending the "consumerist civilization", blocking the resources for further development. "Liberalisation may continue and spread into a world of rapid and sometimes unsettling change with vast new, highly competitive markets opened up. We call this scenario New Frontiers. Or it may be resisted and restricted – a world of divisions and barriers, with limited room for manoeuvre. This scenario is called Barricades"²².

However, the opposition of the two scenarios is purely discursive: their presentation shows clearly the low efficiency of the restrictive model, based on national sovereignty and closed economy. Whereas the planetary extension of liberalism presumes an economical growth for the developing regions, entailing improved productivity and consumption that generate the need for exploiting resources according to global standards, the fragmentary configuration engendered by the resistance to globalization leads to major problems in exploiting energetic resources, highlighting the world economical inequality.

Cooperating for solving energy problems would result in the incorporation of "intractable" countries in the international economical networks, where interdependency produces a general growth of the living standard. On the other hand, the blockages imposed to free exchange and to the circulation of goods entail a natural reactivity from the multinational blocks, materialized in imposing restrictions concerning the exploitation of oil resources to the exporting countries, which exacerbate economical inequalities and eventually result in internal caving of barriers imposed to liberal globalization.

The attentive reading of the "meta-scenario" unveils that, inside these economical configurations, the representations of communitary life are effectively undertaking the deepest changes. In the hypothesis of unbounded liberalism, which implies the "deep structural reform of rich countries", the internalization of control by the individual is complete and becomes manifest at the level of cooperation for the sake of the community: "a new spirit and definition of community begins to emerge, with citizens willing to make greater sacrifices for the common good if they can be shown that these sacrifices will be used effectively for something they value, such as the environment"²³.

Obviously, the persuasive strategy of the "scenarios" includes in its composition the use of leftist arguments, inserted in the setting of an ideological liberalization. And no less obvious is the use of fallacious arguments for sustaining these beliefs. Concerning the last question, the pro-corporatist argument uses, for instance, the false assumption of the causal relation between economical liberalization and democratization²⁴ one can find in many political studies of neo-liberal propaganda. It is actually a plausible and desirable fiction, but not a valid reasoning: if democratization is a condition of free market, it cannot be at the same time a consequence of economical options, as the case of Chinese economy and politics shows for the time being, or the problematic "forced" democratization of Iraq, where the ("rescuing") American intervention already opened-up the gates for the economical exchanges without being able to impose a real democratization²⁵.

From the Instrumentalization of Life to Necrocapitalism...

Why would global liberalization be a threat for subjectivity, since its very principles are oriented towards the advantage of the individual and the amelioration of life? What reasons could the resistance to the expansion of the neo-liberal economic-political model have?

New Frontiers identifies as possible sources of resistance the "threats posed by liberalization to entrenched interests, the losers, and to national, religious and cultural identity"²⁶. Here again, the metanarrative of "eternalizing the present" presupposes the conditioning and distortion of representations on the present context, producing false targets to the leftist criticism. The argument of "conceding" to the liberal expansion is, for instance, justified by its long-term

economical emphasis on the cultural level, engrafting the reasons of economical motives on the identitary justification, the scenario's argument de-territorializes the political from the cultural sphere in order to better re-install it in the communitary life in the hypothesis of the *future* superiority of the economical argument.

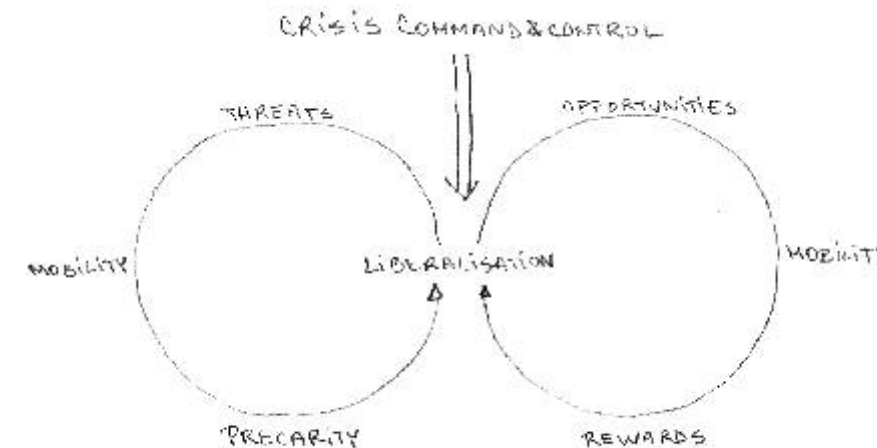
The spatial conception of "borders" as "barriers" – keepers of a territorially specific identity, fixed and enclavic, asserted against and inside a homogeneous global space, is what distorts the representation of the actual context, a conception as utopian as the representation of globalization as a *territorial stasis*, specific to the colonial domination. Actually, the (critical) resistance through the blockage of economical exchanges is, in this context, as Hardt and Negri suggest, as inefficient (and *a priori* controllable) as the representation on the global domination it opposes, being understood according to a false model of the globalization process as such. From a dynamic-deleuzian perspective, the definition of local/global implies, in fact, for the first term, favouring the reterritorializing barriers, while for the second one, the prevailing movement of de-territorialization²⁷.

Embracing this mobile perspective on the idea of "barricade" pushes the questioning of the globalization of liberalism towards the recent forms of "moral

[27] Michael Hardt, Antonio Negri, *op.cit.*, p. 44.

[28] see Thomas Friedman, *The World is Flat*, Farrar, Straus and Giroux, 2005

[29] Achile Mbembe, "Necropolitics", *Public Culture*, vol. 15, no.1, 2003, pp. 11-40

Variation #2

legitimation" of the police intervention in the neo-barbarian areas delineated by the imperial politics. A more radical reason for the emergence of subversive forms of local resistance, and, apparently, external to its debate in strictly geo-political terms, can be offered by questioning its politics of subjectification, the consequences of opening these "new markets" at any *human* price. "Leveling inequalities" through opening the "frontiers" is, in fact, a re-territorialization of the procedures imposed on the micro-networks of life, food and symbolic exchanges inside local cultures. In other words, for opening up certain macro-political barriers one pays the price of transforming life into an exchange instrument and, when needed, of exercising power in the name of the civilized existence, of "rescuing from themselves" the groups found in state of exception, as the (moral) argument used for the American intervention in the Middle East states. Similar to Thomas Friedman's analysis²⁸, the scenario launches the hypothesis of an "unrestricted world", decentralized and homogeneous, characterized, on the other hand, by strict procedures applied with the intention of "leveling the economical inequalities", that eventually leaves no room for the private formatting of life.

The problem of the global administration of life is reminiscent of the radical forms of critique of ideology applied to the corporatist political economy in postcolonial analysis. By representing the "new colonies" as sources of profit, corporatist thinking defines for Mbembe a form of *necropolitics*²⁹, interested in "maintaining the state of permanent war" due to the profitability of the contracts for reconstruction, the use of private militias or the extraction of natural ie" on

[30] *Ibidem*.

[31] Walter Montag, „Necro-economics: Adam Smith and Death in the Life of the Universal”, *Radical Philosophy*, 134, 2005, pp. 7-17

[32] Subhabrata Bobby Banerjee, „Live and Let Die: Colonial Sovereignities and the Death Worlds of Necrocapitalism”, *Borderlands*, volume 5, number 1, 2006
http://www.borderlandsejournal.adelaide.edu.au/vol5no1_2006/banerjee

[33] See Michel Foucault, „Techniques du soi”, in *Dits et Ecrits*, vol.IV, 1980-1988, Gallimard, Paris, 1984. By „technologies of the self”, Foucault designates the articulation of corporal practices, as methods of self-knowledge, into behaviors oriented towards fostering the „self-care”. These include the spiritual exercises of the elenistic antiquity and early christianism, such as the practices of lecture, writing memories, confesional practices etc.

resources in the context of a region found in “state of exception”. Consequently, necropolitics generates the creation of “death worlds, new and unique forms of social existence in which vast populations are subjected to conditions of life conferring upon them the status of the living dead”³⁰, as is happening with the Palestinian population. On the other hand, its *necroeconomic*³¹ form concerns the exercise of the right to “let die” on certain populations in the name of the equilibrium and rationality of the market – an appendix to the theory of the “invisible hand”.

Therefore, their conjunction in *necrocapitalism*³² redefines bare subjectivity as the “right to live” of certain populations in the context of the corporatist extension in the geographical areas where the interests for maintaining free market dispenses with the “collateral” effects of installing democracy. The complete instrumentalization of life by the utter planning of the future – its representation as a mere economical tool, reducing population to the demographic statistics of territories and to the status of consumer-producer in the service of world market – is not far from the emergence of an “alternative scenario” where maintaining poverty, feeding war, conserving ignorance are the necessary counterparts of the “global welfare” scenario, accomplished by stimulating consumption in the countries importing technology – technology of self-governmentality, as well.

...and Back

When politics assumes the task of producing subjectivity by representing present forces and their future relations, it is obvious that the representation of the practices of subjectivation as free actions of the individual in the social field becomes problematic. The more its representation within the logic of the private/public opposition proves to be inefficient and illusory, the more urgent becomes the task of re-contextualizing the very idea of resistance.

Undertaking the task of representing the forces of the future, the neo-liberal metanarrative conceived by Shell operates on the possible relations between different vectors of the technology of the self. But, by definition, force is not an entity, but a qualitative action generated within a relation. It does not represent a subject, but an attitude, a direction of configuration. In this respect, the rupture of subjectivity from its field of political constitution as well as the representations of the traditional practices of subjectivation, such as the artistic one, become acutely problematic. The instrumentalization of life in the name of profit and its artistic alternative representation in an economy of excess, specific for the modern representation of “resistance”, constrain the artistic act, in this instance, not to inventing irrational practices, but to civic interventions as counter-devices – local operations on the social body and the technologies that produce it, maintain it and dispose of its resources.

The perspective of necrocapitalism alarms the quiet existence of the politically-defined subjects, living in the pre-established space of imperialist thinking and concerned with the amelioration of their own life. The instrumentalization of the future requires a counter-action. A breach is sought, a space of alternative sovereignty, and the legacy of modernity offers us the social practice named “art”. When we believe art remains the only interstitial space within the global economical relations of force, the refuge for the subjectivation of one’s own biological life, it is necessary to question for ourselves which way the instrumentalization of life can be transformed and not simply denied, and how we can represent the present not under the implacable category of the real, but as mere possibility. In order to do it, it is first and foremost necessary to raise the complementary question: “How is it possible to escape the logic of the monadic subject into that of the social body?”

Could the singular civic action become, in this respect, a practice of subjectivation meant to reinsert the reflexive consciousness of the individual into the social network? And, therefore, could the practices of exercising political action play the part of what Foucault called, in a different context, “technologies of the self”³³?

Cristian NAE and Rozalinda BORCILĂ

Subiectificarea extremă. Ingineria viitorului și instrumentalizarea vieții.

„Empire”: un nume vechi pentru o nouă politică

Empire nu este nici noul nume al colonizării totale (întrucât îi lipsește agentul), nici sistemul geo-politic al unei recente resurecții a puterii centralizate (întrucât acționează rizomatic, plasându-și centrul la intersecția oricăror noduri de practici sociale ce-i pot extinde granițele). Pretutindeni prezent, marcând difuz dar permanent zonele de libertate, numele său desemnează mai degrabă imaginea suveranității redefinite la nivelul proceselor de subiectivizare și al producerii de subiectivitate.

Pentru Hardt și Negri, această formă de organizare socio-politică reprezintă, în fapt, „o ordine globală, o nouă logică și structură a reguilor, pe scurt, o nouă formă de suveranitate”, iar *Empire* „subiectul politic care conduce efectiv aceste schimburi globale, puterea suverană care guvernează lumea”¹. Prin intermediul unui aparat de control mobil, exercitarea suveranității se dispensează, în cadrul acestui model, de gândirea teritorială a geo-politicului: „în contrast cu imperialismul, *Empire* nu stabilește nici un centru teritorial de putere și nu se bazează pe granițe sau bariere fixe. Este un aparat de comandă *descentrat* și *deteritorializant* care încorporează progresiv întregul domeniu global cu frontierele sale deschise, în expansiune”². Logica sa este trans-istorică: totalizatoare, ea suspendă istoria însăși, încorporând orice alternativă în imanența configurației sale și conducând astfel la o „eternizare a prezentului”³.

Redefinind suveranitatea subiectului politic național în calitate de organism de control socio-economic prin reconstrucția sa supra și infra-națională, *Empire* încorporează în administrarea politică a vieții rețelele de schimburi economice ce guvernează structura existenței sociale curente. Ceea ce constituie nucleul practicilor sociale în cadrul organizării planetare descrise de *Empire* este transformarea capitalului simbolic în *producție de subiectivitate*: „producție biopolitică, producția vieții sociale în sine”⁴. Continuând analiza biopolitică foucauldiană, în care conceptul de bioputere este definit drept „situația în care ceea ce se află direct pus în joc în cadrul puterii este producerea și reproducerea vieții însăși”⁵, Hardt și Negri propun o generalizare a strategiilor de control, aflate, conform lui Foucault, în afara formelor de instituționalizare specifice societăților disciplinare, acționând direct asupra subiecților umani, gândirii și corpurilor. Prin angrenarea unor formațiuni administrative singulare, configurând multiplele practici de guvernamentalitate acționând simultan, imperialismul redefineste dominația nu atât la nivelul puterii de excludere și integrare a indivizilor sau al controlului relațiilor dintre aceștia, ci la cel al puterii de decizie asupra *vieții* - un nou subiect, deopotrivă colectiv și impersonal, anterior ontologic celui desemnat prin noțiunea de „mase” precum și identităților etnice, religioase sau politice ce definesc colectivitățile. „*Empire* nu se limitează la a governa un teritoriu și o populație, ci creează lumea în care locuiește. Nu legiferează doar interacțiunile umane, ci caută de asemenea direct să

[1] Michael Hardt, Antonio Negri, *Empire*, Harvard University Press, Cambridge Massachusetts, London England, 2000, p.xi.

[2] *Ibidem*, p.xii

[3] Expresia îi aparține Rozalindei Borcilă și a fost sugerată în cadrul unei conversații particulare cu artista.

[4] Michael Hardt, Antonio Negri, *op.cit*, p.xiii.

[5] *Ibidem*, p.24

[6] *Ibidem*, p.xv.

[7] Michel Foucault, *La politique de la santé au XVIIIe siècle*, în *Dits et Ecrits*, III, Gallimard, Paris, 1994

[8] Michael Hardt, Antonio Negri, op.cit, p.32

[9] Am în primul rând în vedere aici perspectiva asupra subiectivității deschisă de Martin Heidegger prin conceperea existenței umane ca *Dasein*. În cadrul acesteia, nu doar că subiectivitatea transcendentă, prin definiție împărtășind condiții universale și eterne precum cea kantiană, este întotdeauna devansată de situarea într-o "lume", ci însuși prezentul este creat pornind de la staza viitorului.

[10] Cf. Michel Foucault, „La production du soi”, în *Dits et Ecrits*, IV, 1980-1988, Gallimard, Paris, 1994

[11] Vezi Gilles Deleuze-Felix Guattari, *Mille Plateaux*, Editions du Minuit, Paris, 1980

stăpânească asupra naturii umane. Obiectul stăpânirii sale îl constituie viața socială în întregime, iar astfel, *Empire* reprezintă forma paradigmatică de bioputere⁶.

Ca strategie de guvernare a vieții, biopolitica presupune și produce bioputerea. În genealogia pe care Foucault o efectuează instituțiilor și respectiv practicilor moderne de guvernare a populației, economia politică privește tocmai dispozitivele de putere care permit gestionarea forțelor ce acționează în și asupra corpului social, relațiile dintre forțe structurând în dinamica lor raporturi de putere (comandă și supunere) specifice vieții acestui corp. Iar biopolitica reprezintă coordonarea acestor forțe în interiorul unui câmp de schimburi mergând de la circulația resurselor naturale la „amenajarea orașelor și străzilor, condițiilor de viață, numărul locuitorilor, longevitatea, vigoarea și aptitudinea de muncă”⁷. Continuând această paradigmă, structurarea economică a biopoliticii nu mai poate fi considerată un fenomen adiacent al globalizării capitalismului, ci efectul său central : „marile puteri industriale și financiare produc, astfel, în doar bunuri, ci și subiectivități: (...) nevoi, relații sociale, corpuri și minți”⁸.

Cum se explică apariția acestei figuri politico-economice a subiectivității, generată de intersecția sa cu economicul – prin capacitatea sa de a fi produsă – și cu politicul – prin definirea sa la nivelul guvernării schimburilor aflate în interiorul rețelei de practici productive – ? Ce s-a modificat în reprezentarea subiectului astfel încât subiectivitatea însăși să devină obiectul guvernamentalității planetare mai degrabă decât stăpânirea teritoriilor și acumularea bunurilor și serviciilor ? Cum să înțelegem formele sale radicale – cele în care nu doar identitatea singulară, ci *viața însăși este în întregime produsă* ?

Ingineria subiectivității

Subiectul este numele modern al ființei umane. Definirea sa ca facultate a *liberei alegeri* în cadrul unui proiect teleologic constituie figura în care subiectivitatea își face apariția în filosofia occidentală, cunoscând în epoca modernă inserarea conceptului de libertate sub controlul unei instanțe guvernatoare. Responsabilă pentru determinarea rațională a omului, aceasta funcționează atât ca agent, cât și ca formă în care poate fi încadrată, înțeleasă și stăpânită existența umană în afara regimului său pur biologic. Definind subiectul ca auto-reflexivitate, modernitatea creează astfel noțiunea de Subiect ca substanțializare a ființei umane, gândită în relație directă cu cea de proprietate. În această gândire, chiar și formele privilegiate de recuperare a subiectivității sunt privite ca *apropriere*, subiectul fiind întotdeauna definit prin apel la logica unei suveranități geo-spațiale.

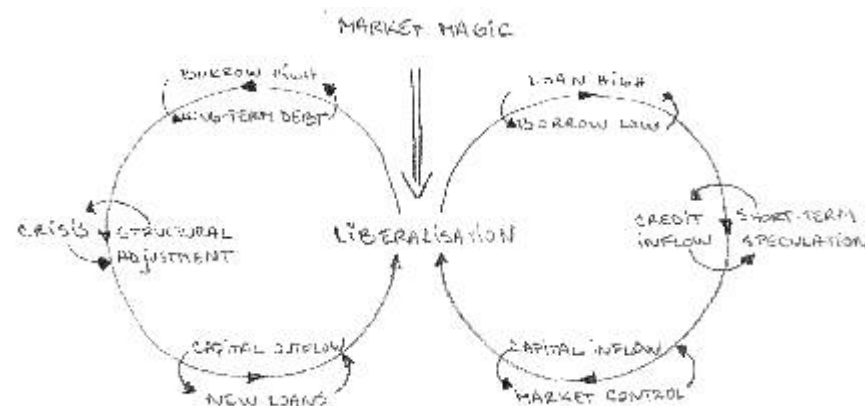
Deconstrucția acestei supoziții a autorității individului asupra propriei vieți a condus însă la reconsiderarea noțiunii fixe de subiect, ca interioritate opusă exteriorului social, în cadrul unei perspective procesuale asupra constituirii sale. Odată cu asumarea constitutivă a temporalității, devine „proiect”⁹, dinamică a alterității privilegiind existența intersubiectivă. Urmând această logică, subiectivitatea poate fi înțeleasă ca reprezentând efectul temporar al subiectivizării, caracterizată drept procesul în care se angrenează ansamblul de practici și tehnici utilizate în scopul construirii sau producerii sinelui¹⁰. În gândirea foucauldiană, aceste practici pot fi utilizate de individ sau de instituțiile și relațiile productive sociale, cuprinzând deopotrivă propriul corp, existența individului ca agent social și politic, reprezentările sale ca umanitate și nivelul său biologic, al speciei. Ea traversează dihotomia dintre sfera privată și cea publică, conducând la teza producerii subiectivității în cadrul rețelei de raporturi interumane și de practici sociale care definesc zonele de „autonomie”, regularizează schimburile și se constituie în instituții – forme de exercitare organizată a normelor și de instituire a procedurilor prin intermediul cărora sunt definiți „subiecții” sociali. Iar în gândirea deleuziană, interacțiunea câmpurilor în care se exercită acțiunile umane se constituie în „ noduri de subiectivizare”¹¹, marcate calitativ prin intensități existențiale, descompunând subiectul în „angrenaje” multiple în cadrul mișcărilor permanente de teritorializare care descriu spațial configurația subiectivității. De la îndepărtarea relațiilor interumane, în condiția lor spectaculară, prin tehnologizarea comunicării și estetizarea vieții private,

semnalând alienarea subiectului societății de consum, la producerea dirijată a comportamentelor și transformarea subiectivității însăși în „marfa”, ideea *producerii de subiectivitate* ofera schimburilor ce constituie procesul de subiectivizare figura diferențierii mai degrabă decât pe cea a identificării.

De acum, opțiunea personală sau alegerea liberă definesc proprietatea asupra sinelui la fel de mult pe cât o definesc celelalte forme de apropiere socio-politică aplicate corpului, relațiilor umane, organizării vieții private. Lipsit de un centru fix și redus la o configurație mobilă de staze, subiectul contemporan nu își mai aroga în proprietate decât formele rezistenței locale la imensa masinarie a modernității globale. Figura reactivității productive devine, în acest context, esențială în definirea subiectivității. Însăși noțiunea de *opțiune* nu mai poate lua chipul *alegerii* între oferte prestabilite, ci a *inventarii* acestora. Producției i se opune o contra-productie, iar producției de subiectivitate un proces afirmativ de subiectivizare. La rândul său, proiectul socio-politic al modernității tinde, masinic, să re-teritorializeze câmpul de practici contra-sistemice, organizările mobile deviate și practicile contra-productive, multiplicând și modificând în permanentă nivelul acțiunii sociale în noi organizări sistemice – grefând spre exemplu actul economic pe cel politic sau acțiunea publică pe cea morală.

[12] Giorgio Agamben, *Homo Sacer: viața nuda și puterea suverană*, Editura IDEA Design and Print, Cluj, 2005

Subiectivitatea extrema

Variation #3

Prin cuplarea politicului cu suveranitatea se deschide calea către producerea unei forme extreme de subiectivitate. Este, în primul rând, vorba de acea subiectivizare aflată în afara proceselor predefinite juridico-politice, a schimburilor economice reglate de masinaria socială existentă. De asemenea, este subiectivitatea construită *reactiv* de grupurile plasate, de cele mai multe ori prin decret, în afara sistemului – a oricărui sistem politic, confruntându-se cu starea de interstiiu permanent între existența pur biologică și cea socială, cu precaritatea condiției ontologice exclusive pe care o împartasesc.

Extrema este însă și subiectivitatea pe care o cunosc indivizii reduși la dimensiunea abstractă a cifrelor, cei aflați în zonele de securitate în care suveranitatea se exercită direct asupra vieții, cei a căror existență biologică este periclitată, controlată, direcționată și, în cele din urmă, chiar produsă ca parte a unui plan sau proiect economico-politic.

Redus la „viata nuda”, *homo sacer* este pentru Agamben¹² figura exemplară a primului tip de subiectivitate extrema, a subiectivității „în stare de excepție”, asupra căreia puterea acționează imediat și în afara normelor juridice comune. „Viata nuda” este astfel viața în afara definirii sale juridico-politice, cea asupra căreia se poate exercita violența ultimă în condiții de impunitate, întrucât puterea își asumă dreptul de a defini viața însăși și a norma dreptul la viață. Reaparitia sa recentă în cadrul războiului împotriva terorismului, al violenței exercitate asupra populațiilor aflate în zonele interstiale în numele puterii

[13] Martin Heidegger, "What Is Metaphysics?", in Walter Kaufmann, *Existentialism From Dostoevsky to Sartre*, A Meridian Book, New Meridian Library, 1975

[14] *Idem*, *Timpul imaginii lumii*, Editura Paideia, București, 1998

[15] „The Shell Global Scenarios to 2025”, <http://www.shell.com/static/royal-en/downloads/scenarios>

exercitate asupra populatiilor aflate în zonele interstiale în numele puterii „civilizatoare”, constituie o reminiscență a formei antice a subiectivității extreme.

Exista însă un aspect al acestei gândiri extreme a subiectivității, care traversează tacit producerea economico-politică actuală de subiectivitate, vizând instaurarea totalei dominații asupra vieții individului și susținând economic acțiunea politică de definire a „excepției”. Ceea ce aceasta are în comun cu tipul de subiectivitate descris mai sus este *instrumentalizarea vieții*: reducerea sa la calculul strategic ce anticipează până și costurile producerii sau întreținerii sale. În forma sa economică, ea îmbracă chipul dominației totale prin manipulabilitatea economică a organizării colectivităților în numele globalizării. Iar forma sa politică de manifestare presupune ideologia „cele mai bune organizări posibile”, formularea și propunerea acesteia ca inevitabilă și argumentarea acesteia convingeri prin integrarea posibilelor critici în cadrul propriului discurs de legitimare. *Controlul subiectivizării și generarea subiectificării* – definirea indivizilor sau subiecților colectivi care *pot deveni* subiecți politici – devin astfel figurile unui unic proces de tehnologie globală a subiectivității.

În constituția acestor „cercetări strategice” sunt implicate atât un model de raportare la lume și la timp, cât și o practică cognitivă specifică, ce reia în atenție ideea heideggeriană a „calculabilității planetare”, a gândirii care reduce până și existența la suma crudă a cifrelor și a eficienței, conducând la absența oricărei preocupări a ființei umane pentru propria existență în afara posibilității sale de stăpânire rațională¹³. Proveniența modernă a acestei gândiri a tehnologicului ca proiect de dominație a lumii se găsește, în lectura heideggeriană, în simptomatizarea generalizării carteziane a reprezentării lumii ca model epistemic¹⁴. Reductivă și reificată, guvernată de criteriul adevărului ca certitudine și de obsesia prezentei, această gândire transformă obiectul oricărei reprezentări într-un element opus (*ob-jectum*), separat de mediul apariției sale – strain, inert și manipulabil. În mod similar, gândind corpul social ca pe un obiect, distinct de acțiunile exercitate asupra acestuia în vederea unei organizări omogene a vieții, dar capabil de răspuns și decizie, proiectele biopolitice actuale nu prevăd doar organizarea politică a teritoriilor globale, ci tind, în unele cazuri, să reducă însăși marja de imprevizibil a existenței individului, construind strategic chiar și contextul în care viitorul poate deveni un obiect prezent.

Obiectualizarea vieții și obiectualizarea viitorului fac astfel parte din același proces computațional, figuri ale purei virtualități ontologice, în care orice economie a alterității este imposibilă, orice dar este prestabil, orice exces, controlat. În cadrul acestei gândiri a lumii, granița dintre viitor și prezent nu lasă nici un loc *evenimentului*, ființei ca liberă ofrandă, existenței umane în orizontul surprizei: ea reduce efectiv viitorul la prezent în numele *maniabilității* sale.

Tehnologizarea viitorului: Global Scenarios

Scenariile „lumilor alternative” prezente în studiile strategice actuale presupun o asemenea formă de tehnologie economico-politică a sinelui prin redistribuirea acțiunilor și reacțiilor globale în cadrul schimbărilor care delimitează politicile naționale. Nu este însă vorba de construirea unor utopii, plasate sub regimul posibilului, care să reprezinte lumea sub forma unei machete, ci de expunerea unei forme de *modelare virtuală a realului* în care economicul și politicul definesc un singur tip de putere – al raționalității inerente proceselor economice globale, plurala și lipsită de centru. Spre deosebire de distorsionarea prezentului prin rescrierea trecutului, sau de reprezentarea utopică a viitorului, acestea pun în discuție capacitatea subiectului de a-și construi sinele, acționând asupra producerii viitorului.

Cu mai bine de 30 de ani în urmă, Shell a lansat programul *Global Scenarios*, menit, conform propriilor declarații, să „revizuiască și să îmbunătățească strategia corporației”¹⁵ prin analizarea contextului economic și social în care se desfășoară activitățile companiei. Identificarea schimbărilor majore din viitor constituie punctul central al activității predictive a scenariilor, bazate nu pe simpla extrapolare inductivă pornind de la trecut, ci pe un calcul al probabilităților, ce presupune analiza configurației de forțe a prezentului și, prin

include astfel o formă de pre-determinare a deciziilor economiei politice planetare prin limitarea acestora ideale în cadrul acțiunii divergente, însă controlabile, a forțelor sociale și economice. Criteriul dominant de acțiune socio-politică al acestor scenarii este cel al eficienței, al adaptării la modificările economice globale scontate, conducând la construirea unor *strategii de control al viitorului*, redus la dimensiunea calculabilității totale. „Adevăratul rol al strategiei a fost acela de a descrie un viitor care merita construit – iar apoi, beneficierea de avantajele competitive oferite de pregătirea pentru acesta și realizarea sa”¹⁶.

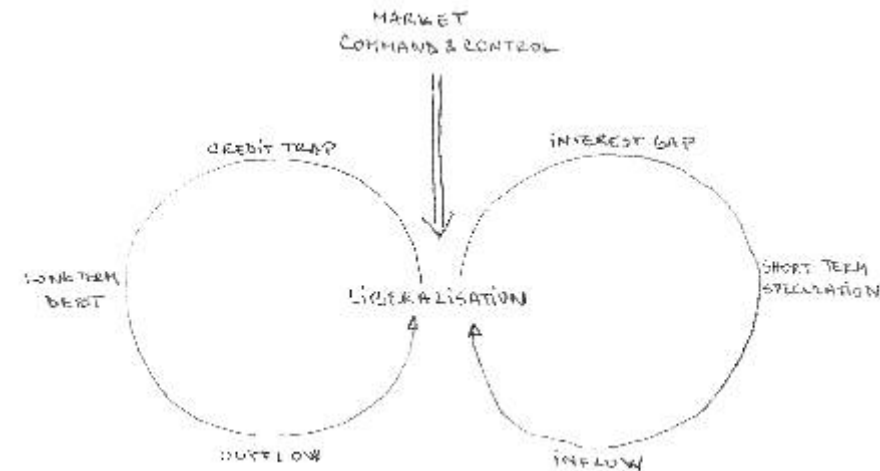
Crearea de scenarii geo-politice este larg răspândită în studiile strategice actuale. Însă, spre deosebire de scenariile altor organizații, precum cele furnizate de „Global Scenarios Group” din cadrul *Stockholm Environment Institute*¹⁷, acțiunile strategice ale scenariilor create de Shell presupun nu atât un calcul al configurațiilor socio-economice viitoare, plecând de la posibilitățile de exploatare a resurselor strategice planetare, ci o distribuție a formelor de exploatare a energiei pornind de la formele politice de organizare globală prin restructurarea lor democratică și neo-liberală. În acest fel, ele diferă de cele mai îngrijorătoare scenarii ale institutului menționat anterior, *Barbarisation* și *Breakdown*, ce cuprind totodată și modalități de răspuns auto-politice

[16] Ian Wylie, „There Is No Alternative to ...”, *Fast Company*, issue 60, June 2002, p. 106: „The true role of strategy was to describe a future worth creating -- and then to reap the competitive advantages of preparing for it and making it happen” <http://www.fastcompany.com/online/60/tina.html>

[17] Gilberto C. Gallopín, „Branching Futures and Energy Projections”, *Renewable Energy for Development*, Stockholm Environment Institute, December 1997, Vol. 10, No. 3, <http://www.sei.se/red/red9712d.html>

[18] *Ibidem*

[19] *Ibidem*

Variation #4

alternative – bazate pe cooperare environmentală – la aceste configurații globale anarhice posibile, rezultate al delegitimării politicilor guvernamentale, fragmentării regionale și dezordinii sociale datorate accelerării inechității și distribuției și acumulării bunurilor și resurselor¹⁸.

Împlinirea modernității sub efigia economiei neo-liberale constituie nucleul predictiv al scenariului totalizator TINA („There Is No Alternative”), ce exprimă încrederea totală a companiei în anii '90 în globalizarea liberalismului, construind în 1995 două posibile scenarii, *Just Do It* și *Da Wo*, ce dezvoltă capacitățile prezumtive de răspuns economic global la ineluctabilul mars al forțelor Globalizării, Liberalizării și Tehnologiei. „There is no Alternative” înseamnă „There is no alternative to these forces (Nu există nici o alternativă la aceste forțe)”¹⁹. Primul dintre acestea presupune succesul pentru cei care vor profita rapid de oportunități într-o lume a hipercompetiției valorizând creativitatea individuală. Cel de-al doilea scenariu exploatează dimensiunea contrară a holismului, comuniunea indivizilor și acțiunea lor participativă în folosul întregului, a bunăstării planetare, constituind principalele valori ce condiționează succesul corporațiilor.

[20] Shell Global Scenarios, 1992-2020, www.shell.com/static/aboutshell-en/downloads/our_strategy/shell_global_scenarios/global_scenarios_1992_2020.pdf

[21] Cf. Jean- François Lyotard, *Conditia Postmoderna. Raport asupra cunoasterii*, Editura IDEA Design and Print, Cluj, 2003

[22] Shell Global Scenarios, 1992-2020, www.shell.com/static/aboutshell-en/downloads/our_strategy/shell_global_scenarios/global_scenarios_1992_2020.pdf

[24] *Ibidem*

Conditia liberala: o noua metanaratiune?

Figura economico-politica a acestei gândiri tehnologice se regaseste în cuplul *New Frontiers-Barricades*, doua dintre scenariile planetare initiate de Shell în 1992, la scurt timp dupa caderea blocadei comuniste în estul Europei, precizând doua posibile reactii la contextul socio-politic al extinderii procesului de liberalizare. Desi anterioare dezvoltarii implacabile a TINA în directia expansiunii frontierelor liberale conceputa în scenariile anilor 1995-1998 si, în aparenta, dualiste, cele doua scenarii prescriu deja scenariul totalizator al liberalizarii depline a lumii, identificat drept moment al „revolutiei liberale globale”²⁰, al eliminarii oricarei alternative din constructia politica a viitorului global, integrându-si în discurs si anihilându-si astfel propria critica, simulacru propriei rezistente. În acest fel, devin paradigmatic pentru nasterea unei ideologii atopice si ucronice, în care dezvoltarea conditiei politice prezente devine singura optiune a viitorului.

Reluând termenul folosit de Lyotard pentru a desemna miturile legitimize ale modernitatii iluministe, cele doua scenarii se conjuga într-o recenta „metanaratiune”²¹ a progresului tehnologiei politice. Particularitatea lor o constituie însa propunerea unor reprezentari antagonice asupra viitorului, divizat între un neo-liberalism fara frontiere, ce conduce la o auto-regulare a raporturilor politice mondiale prin deschiderea noilor pietee si accelerarea dezvoltarii statelor înca „nedezvoltate” – supuse tehnologizarii si consumului – si o rezistentă în cadrele suveranitatii nationale la procesul de extindere globala a „civilizatiei consumiste”, blocând resursele dezvoltarii. „Liberalizarea poate continua si se poate dezvolta într-o lume de schimbari rapide si uneori tulburatoare, pietee noi, vaste, extrem de competitive. Numim acest scenariu *New Frontiers*. Sau poate fi restrictionata si respinsa – o lume a diviziunilor si barierele, cu spatiu limitat de manevra. Acest scenariu este denumit *Barricades*”²².

Opozitia celor doua scenarii este însa pur discursiva: din prezentarea lor se constata clar ineficienta modelului restrictiv, bazat pe suveranitate nationala si economie închisa. În vreme ce în cazul extinderii planetare a liberalismului este prevazuta o crestere economica a regiunilor în dezvoltare, conducând la o sporire a productivitatii si consumului ce genereaza nevoia exploatarei resurselor conform unor standarde globale, configuratia fragmentara datorata rezistentei la globalizare conduce la probleme majore de exploatare a resurselor energetice, ce accentueaza si mai mult inegalitatea economica planetara. Cooperarea pentru rezolvarea problemelor energetice ar conduce la înglobarea tarilor „refractare” în retele economice internationale în care interdependenta produce o crestere generala a standardului de viata. Pe de alta parte, blocajele locale impuse liberului schimb si circulatiei bunurilor conduc la o fireasca reactivitate a blocurilor multinationale, concretizata prin impunerea unor restrictii cu privire la exploatarea resurselor petroliere tarilor exportatoare, care accentueaza inegalitatile economice si, în cele din urma, au drept rezultat surparea interna a barierele impuse globalizarii liberale.

Lectura atenta a „meta-scenariului” dezvaluie faptul ca în interiorul acestor configuratii economice reprezentarile asupra vietii comunitare sunt cele ce sufera, în cele din urma, cele mai profunde modificari. În fapt, în ipoteza liberalismului fara frontiere, care implica „restructurarea profunda a tarilor bogate”, internalizarea controlului de catre individ devine completa, manifestându-se la nivelul cooperarii în folosul comunitatii: „un nou spirit comunitar si o noua definitie a comunitatii încep sa se iveasca, cu cetateni dorind sa faca sacrificii pentru binele comun daca li se poate demonstra ca aceste sacrificii vor servi efectiv la ceva ce ei apreciaza, precum mediul”²³.

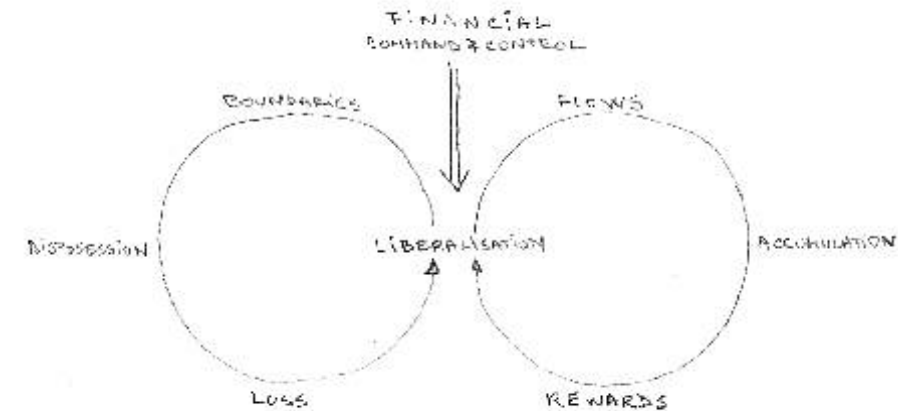
Dupa cum se poate remarca, strategia persuasiva a „scenariilor” include în constructia sa utilizarea unor argumente de stânga, inserate în montura liberalizarii ideologizate. Si nu mai putin evidenta este utilizarea unor argumente falacioase în sustinerea acestor credinte. În cea din urma privinta, argumentul pro-corporatist utilizeaza, spre exemplu, falsa asumptie a relatiei cauzale dintre liberalizare economica si democratizare²⁴, prezenta în multe dintre studiile politice de propaganda neo-liberala. Este, în mod evident, o fictiune plauzibila si dezirabila, nu însa si un rationament valid: daca democratizarea constituie o

conditie a pietee libere, ea nu poate fi însa si o consecinta a optiunii economice, asa cum arata momentan cazul Chinei, sau problematica democratizare „fortata” a Irakului, în care interventia („salvatoare”) americana a deschis deja portile schimburilor economice fara a putea impune o reala democratizare²⁵.

De la instrumentalizarea vietii la necrocapitalism...

De ce ar constitui însa liberalizarea globala o amenintare la adresa subiectivitatii, câta vreme principiile sale sunt orientate tocmai în folosul individului si al ameliorarii vietii? Ce motivatii ar putea avea rezistentă la expansiunea modelului economico-politic neo-liberal?

New Frontiers identifica drept posibile surse de rezistentă „amenintarile aduse de liberalizare vechilor interese, învinsilor si identitatilor etnice, religioase si culturale”²⁶. Si în acest caz, metanaratiunea „eternizarii prezentului” presupune conditionarea si distorsionarea reprezentarilor cu privire la contextul actual, ce produce false tinte criticii de stânga. Argumentul „cedarii” în fata expansiunii liberale este spre exemplu justificat de *eficienta* sa pe termen lung, care legitimeaza interventia asupra „identitatilor locale”. Mutând accentul economic pe cel cultural, grefând motivatiile interventiei economice pe justificarea

Variation #5

identitara, argumentul scenariului deteritorializeaza politicul din sfera culturala pentru a-l re-instala mai bine în viata comunitara în ipoteza superioritatii în viitor a argumentului economic.

Conceperea spatiala a „granitelor” ca „bariere” – pastratoare ale unei identitati teritorial-distincte, fixe si enclavice, afirmata împotriva si în interiorul unui spatiu omogen global, este cea care distorsioneaza reprezentarea asupra contextului actual, conceptie tot atât de utopica pe cât este conceperea globalizarii în maniera unei *staze teritoriale*, specifica dominarii colonizatoare. În fapt, însasi rezistentă (critica) prin blocajul schimburilor economice, dupa cum sugereaza Hardt si Negri, este, în acest context, la fel de ineficienta (si principial controlabila) ca si reprezentarea asupra dominatiei globale careia i se opune, fiind gândita conform unui fals model asupra procesului globalizarii ca atare. Într-o perspectiva dinamic-deleuziana, definirea termenilor local/global implica în fapt, pentru primul termen, privilegierea barierele reteritorializante, iar pentru situatia globala, prevalenta miscarii de deteritorializare²⁷.

Adoptarea acestei perspective mobile asupra ideii de „baricada” îndreapta chestionarea globalizarii liberalismului catre formele recente de „legitimare morala” a interventiei politienesti în zonele neo-barbare delimitate de politica imperiala. O ratiune mai radicala a aparitiei unei forme subversive de rezistentă locala si, aparent, externa discutiei sale în termeni strict geo-politici, o poate astfel oferi chestionarea sa la nivelul politicii subiectificarii, a consecintelor deschiderii acestor „noi pietee” cu orice pret *uman*. „Nivelarii inegalitatilor” prin

[25] vezi Ash Narain Roy, „Arab World. Prospects of Democracy”, in *Asian Affairs*, http://www.assianaffairs.com/june2003/viewpoint_arab_world.htm

[26] Shell Global Scenarios, 1992-2020, www.shell.com/static/aboutshell-en/downloads/our_strategy/shell_global_scenarios/global_scenarios_1992_2020.pdf

[27] Michael Hardt, Antonio Negri, *op.cit.*, p. 44.

[28] vezi Thomas Friedman, *The World is Flat*, Farrar, Straus and Giroux, 2005

[29] Achile Mbembe, „Necropolitics”, *Public Culture*, vol. 15, no.1, 2003, pp. 11-40

[30] *Ibidem*. În original: “death worlds, new and unique forms of social existence in which vast populations are subjected to conditions of life conferring upon them the status of the living dead”.

[31] Walter Montag, „Necro-economics: Adam Smith and Death in the Life of the Universal”, *Radical Philosophy*, 134, 2005, pp. 7-17

[32] Subhabrata Bobby Banerjee, “Live and Let Die: Colonial Sovereignities and the Death Worlds of Necrocapitalism”, *Borderlands*, volume 5, number 1, 2006
http://www.borderlandsejournal.adelaide.edu.au/vol5no1_2006/banerjee

impuse asupra micro-rețelelor vietii, hranei și schimburilor simbolice ce au loc în interiorul culturilor locale. Sau, altfel spus, deschiderea anumitor bariere macro-politice are loc cu pretul transformării vieții într-un instrument de schimb și, la nevoie, de exercitare a puterii în numele existenței civilizate, „salvării de ei însșiși” a grupurilor aflate în stare de excepție, cum este cazul argumentului (moral) al intervenției americane în Orientul Mijlociu. Similar analizelor lui Thomas Friedman²⁸, scenariul lansează astfel ipoteza unei lumi „fără restricții”, descentralizată și uniformă, caracterizată însă, pe de altă parte, de proceduri stricte aplicate în scopul „nivelării dezechilibrelor” economice, care nu lasă în cele din urmă nici un loc formării private a vieții.

Problema gestionării globale a vieții reaminteste formele radicale de critică a ideologiei aplicată economiei politice corporatiste în analizele postcoloniale. Reprezentând „noile colonii” ca surse de profit, gândirea corporatistă definește pentru Mbembe o formă de *necropolitică*²⁹, interesată în „menținerea stării de război permanent” datorită profitabilității contractelor pentru reconstrucție, utilizării milițiilor private sau extragerii resurselor naturale în condițiile unei regiuni aflate în „stare de excepție”. Necropolitică conduce astfel la crearea unor „lumi ale morții, noi și unice forme de existență socială în care vaste populații sunt supuse unor condiții de viață conferindu-le statutul de morți vii”³⁰, cum se întâmplă în cazul populației palestinienilor. Iar forma sa *necroeconomică*³¹ privește exercitarea dreptului de „a lăsa să moară” asupra anumitor populații în numele menținerii *echilibrului și raționalității pieței* – un apendice al teoriei „mâinii invizibile”.

Conjugarea lor în *necrocapitalism*³² redefineste, prin urmare, subiectivitatea nuda sub forma „dreptului la viață” al anumitor populații în condițiile extinderii corporațiilor în zone geografice în care interesele menținerii pieței libere se dispensează de efectele „colaterale” ale instaurării democrației. Instrumentalizarea deplină a vieții prin planificarea fără rest a viitorului – reprezentarea sa ca simpla unealtă economică, reducând populația la statistica demografică a unor teritorii și la statutul de consumator-producător în slujba echilibrului pieței mondiale – nu este asadar departe de construirea unui „scenariu alternativ” în care menținerea săraciei, alimentarea războiului, întreținerea ignoranței reprezintă contraponderea necesară a scenariului „bunastării globale” prin stimularea consumului în țările importatoare de tehnologie – și de tehnologie de auto-guvernare.

...și înapoi

Atunci când politica asumă sarcina producerii subiectivității prin reprezentarea forțelor prezente și raporturilor lor viitoare, este evident că reprezentarea practicilor de subiectivizare ca acțiuni libere ale individului în câmpul social devine problematică. Câtă vreme conceperea sa în cadrul opoziției privat-public se dovedește ineficientă și iluzorie, cu atât mai urgentă devine sarcina de a recontextualiza însăși ideea de rezistență.

Reprezentându-și forțele viitorului, metanarațiunea neo-liberală generată de Shell acționează asupra relațiilor posibile dintre diferiții vectori ai tehnologiei de sine. Însă, prin definiție, forța nu este o entitate, ci o acțiune calitativă născută în cadrul unei relații. Nu reprezintă un subiect, ci o atitudine, o direcție de configurare. Acute devin, în acest caz, atât ruptura subiectivității de câmpul sau de constituire politică, cât și reprezentările practicilor tradiționale de subiectivizare, precum cea artistică. Instrumentalizarea vieții în numele profitului și reprezentarea sa artistică alternativă într-o economie a excesului, specifică reprezentării moderne a „rezistenței”, constrâng de această dată actul artistic nu la inventarea unor practici irrationale, ci a unor intervenții civice – operații locale asupra corpului social și a tehnologiilor care-l produc, îl conservă și dispun de resursele sale.

Perspectiva necrocapitalismului alarmează existența pasnică a subiecților politic-definiți, trăind în spațiul predeterminat al gândirii imperialiste și preocupați de ameliorarea tehnologică a propriei vieți. Instrumentalizării viitorului i se cere atunci o contra-acțiune în prezent. Se caută atunci o breșă, un

spațiu de suveranitate alternativă, iar moștenirea modernității ne furnizează practica socială denumită „artă”. Atunci când credem că arta rămâne singurul spațiu interstital în cadrul raporturilor de forțe economice globale, refugiul pentru subiectivizarea propriei vieți biologice, este necesar să ne întrebăm în ce fel instrumentalizarea vieții poate fi transformată fără a fi pur și simplu negată și cum putem să ne reprezentăm prezentul nu sub categoria implacabilă a realului ci sub cea a posibilului. Pentru aceasta, se dovedește însă necesar să formulăm în prealabil întrebarea conexă: „cum putem ieși din logica subiectului monadic în cea a corpului social?”

Oare acțiunea civică singulară poate constitui, în această privință, o practică de subiectivare, menită să reînserizeze conștiința reflexivă a individului în rețeaua socială? Iar în acest caz, nu pot oare juca practicile de exercitare a opțiunii politice rolul a ceea ce Foucault numea, într-un alt context, „tehnici de sine”³³?

[33] Vezi Michel Foucault, „Techniques du soi”, în *Dits et Ecrits*, vol.IV, 1980-1988, Gallimard, Paris, 1984. Prin termenul „tehnici de sine”, Foucault desemnează articularea practicilor corporale ca metode de auto-cunoaștere în comportamente orientate către cultivarea „grijii de sine”, din care fac parte exercițiile spirituale ale antichității elenice și creștinismului timpuriu, spre exemplu practica lecturii, scrierea memoriilor, practicile confesionale etc.

Cristian NAE și Rozalinda BORGILĂ